

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Онуфрієнко Дар'я Віталіївна До питання про умови праці педагогічних працівників	520
Опара Наталія Геннадіївна Особливості правового регулювання заробітної плати журналістів	523
Сидоренко Анатолій Олександрович Щодо сутності соціального захисту членів сімей військовослужбовців	525
Соколов Дмитро Сергійович Щодо перерахунку пенсій осіб, звільнених з військової служби	527
Ступакова Інна Гаврилівна Нормативне закріплення права працівника на захист своїх трудових прав та інтересів	530
Тішко Дмитро Анатолійович Акти МОП про викорінення насильства та домагань у сфері праці: зміст і значення	532
Тодоріка Костянтин Володимирович Ознаки соціального захисту людей, які живуть з ВІЛ	534
Точило Катерина Сергіївна Щодо необхідності законодавчого врегулювання контролю роботодавця за виконанням працівниками трудових обов'язків	538
Циганок Володимир Миколайович Грошове забезпечення – базис матеріального забезпечення військовослужбовців	541
Юзишен Максим Сергійович Служба у Службі безпеки України як різновид найманої праці	543

СЕКЦІЯ 11

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Харитоновна Тетяна Євгенівна, Григор'єва Христина Антонівна Юридичні трансформації публічного адміністрування агробізнесу в Україні: еволюція чи проблема?	547
Гавриш Наталія Степанівна Правові питання охорони ґрунтового покриву України в умовах збройної агресії Російської Федерації	550
Годованюк Андрій Йосипович Європейські орієнтири розвитку бджільництва	553
Канівець Людмила Анатоліївна Здійснення екологічних прав в умовах глобальних викликів	556
Платонова Євгенія Олегівна Правові новели припинення права власності на землю іноземних суб'єктів	560

СЕКЦІЯ 11

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Керівник секції: завідувачка кафедри аграрного, земельного та екологічного права, докторка юридичних наук, професорка Т. Є. Харитонова

Секретар секції: доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права, кандидат юридичних наук М. М. Заверюха

ХАРИТОНОВА ТЕТЯНА ЄВГЕНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувачка кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
докторка юридичних наук, професорка*

ГРИГОР'ЄВА ХРИСТИНА АНТОНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцентка кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
докторка юридичних наук, доцентка*

ЮРИДИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: ЕВОЛЮЦІЯ ЧИ ПРОБЛЕМА?

Перебуваючи у складних умовах війни, Україна демонструє стрімку трансформацію моделі публічного адміністрування. Особливо яскраво ці процеси проявляються на прикладі аграрної галузі. Наприклад, вкотре проголошується необхідність «оптимізації структури уряду», «зменшення державного втручання в економіку», «зменшення державної підтримки аграріїв задля захисту та підвищення конкуренції» тощо. Однак усі ці нормотворчі рішення та пропозиції у своїй сукупності окреслюють досить небезпечну тенденцію побудови такої моделі публічного адміністрування агробізнесу, за якої держава самоусувається від вирішення найбільш важливих та складних проблем сучасного суспільства.

Такі припущення зумовлюються виявленням деяких характерних правових явищ і процесів, що вимагають свого наукового аналізу.

1. *Стійке прагнення до позбавлення управлінської спеціалізації.* Важливим індикатором цих відносин слід вказати хронічну

проблему навколо існування профільного Міністерства аграрної політики та продовольства України. Довгий час – з початку незалежності України – питаннями управління сільським господарством опікувалося спеціальне міністерство, назва, функції та компетенція якого часто змінювалися, але основна мета діяльності зберігалася. Уперше за тридцять років незалежності у 2019 році аграрний сектор залишився без профільного міністерства – замість нього проблемами сільського господарства почало займатися Мінекономіки. Метою об'єднання Міністерства економічного розвитку і торгівлі з Мінагрополітики було досягнення певного синергетичного ефекту в результаті об'єднання функцій державного управління у різних сферах суспільного життя. Проте помилковість таких суджень була доведена практикою та стала очевидною майже одразу. Саме тому вже через півтора роки Мінагрополітики було відновлено.

Однак наприкінці 2022 року вкотре було оголошено про наміри об'єднати Мінекономіки та Мінагрополітики в рамках єдиного Міністерства економічного розвитку, тим самим позбавивши аграрну сферу власного спеціалізованого центрального органу державної влади. Це викликало активний спротив аграрної спільноти, і близько трьох десятків аграрних асоціацій підписали звернення із закликом врахувати думку провідних сільськогосподарських громадських об'єднань та зберегти профільне міністерство. У зв'язку з цим на противагу реформаційним закликам консервативна позиція активної аграрної спільноти досить чітко окреслена. На нашу думку, відповідні інституційні трансформації в умовах глибокої кризи аграрної економіки здатні нанести ще більш значний негативний ефект, ніж це сталося минулого разу за умов пандемічних викликів.

2. *Запровадження інституту об'єднання сільськогосподарських товаровиробників.* Євроінтеграційними зобов'язаннями України передбачено прийняття законодавчої основи для утворення, функціонування та визнання державою об'єднань аграріїв. Відповідним законопроектом № 8149 від 24.10.2022 року передбачається можливість утворення трьох видів таких об'єднань: організацій виробників, асоціацій організацій виробників та міжгалузевих організацій, що утворюються за участі сільськогосподарських товаровиробників. За цим проектом «об'єднання сільськогосподарських товаровиробників засновується та діє на засадах добровільного членства, здійснює регулювання сільськогосподарської діяльності своїх членів шляхом затвердження правил (стандартів) діяльності та забезпечення контролю за їх виконанням». При цьому «метою об'єднань сільськогосподарських товаровиробників є забезпечення самостійного регулювання членами такого об'єднання здійснюваної ними сільськогосподарської діяльності для підвищення ефективності цієї діяльності, встановлення та дотримання високих стандартів такої діяльності, забезпечення ефективної взаємодії між членами таких об'єднань та самими об'єднаннями, а також органами державної влади і органами місцевого самоврядування».

У контексті роботи над відповідним законопроектом важливо, чи буде почуто та враховано консолідовану думку сільськогосподарських

товаровиробників, особливо в контексті гучних заяв про євроінтеграційні демократичні перетворення. Даний проєкт передбачає утворення спеціальних представницьких інституцій, яким за певних умов можуть бути делеговані навіть окремі управлінські повноваження. Наразі склалася ситуація, коли ще без відповідного законодавчого забезпечення (законопроект про об'єднання сільськогосподарських товаровиробників ще проходить процедуру обговорення та прийняття) фактичні відносини вже склалися – аграрна спільнота через власні представницькі об'єднання чітко висловлює свою позицію щодо потенційної втрати профільного міністерства. Реакція на це з боку державних органів стане своєрідним лакмусовим папірцем щодо реальної готовності публічної адміністрації співпрацювати із добровільними об'єднаннями аграріїв та спільно вирішувати принципові управлінські питання.

3. *Зменшення державної підтримки сільського господарства.* Значне зменшення видатків на державну підтримку, скорочення діючих державних програм, поступове зникнення спеціалізованих протекційних інституцій – такими є основні прояви зниження загального рівня агропротекційного впливу на розвиток вітчизняного сільського господарства. У контексті необхідності приділення особливої уваги продовольчій безпеці у період гострої фази воєнних дій на території України відповідне падіння аграрного протекціонізму може негативним чином відобразитися на економічній та соціальній безпеці держави.

4. *Переформатування державної власності.* Заявлене ще до війни намагання держави навести лад у об'єктах своєї власності в цілому викликає схвалення. При цьому з метою упорядкування системи державних підприємств планувалося до кінця 2022 року завершити тріаж – розподіл державних компаній на групи або переліки: а) до першої групи мали належати підприємства, які залишаться в державній власності; б) до другої – компанії, що мали бути передані в концесію; в) до третьої – підприємства, що підуть на приватизацію або на ліквідацію. Однак війна суттєво вплинула на відповідну сферу. Так, протягом 2022–2023 років до сфери управління Фонду державного майна для ліквідації чи приватизації за спрощеною процедурою було передано рекордну кількість об'єктів державної власності, кількість яких вже перевищила тисячу. Надзвичайно активно просувається цей процес стосовно аграрних підприємств (передача в управління Фонду державного майна АТ «Аграрний фонд», АТ «Державна акціонерна компанія «Хліб України», спиртозаводів, винзаводів, хлібокомбінатів тощо).

У своїй сукупності виявлені тенденції вказують на обрання і втілення курсу, спрямованого на активне та всебічне зменшення державного впливу на аграрну економіку. Така тенденція є, можливо, виправданою під час стабільного розвитку країни в мирних умовах, однак видається дещо сумнівною за обставин воєнного часу. У зв'язку з цим вкотре актуалізується питання щодо законодавчого закріплення державної аграрної політики України. Фактично, сучасні воєнні

виклики додатково продемонстрували недоліки організації стратегії розвитку взаємовідносин держави та агробізнесу.

Ключові слова: агробізнес, сільське господарство, аграрне право, державна підтримка, публічне адміністрування, аграрний фонд, приватизація, Мінагрополітики.

Key words: agribusiness, agriculture, agrarian law, state support, public administration, agrarian fund, privatization, Ministry of Agrarian Policy and Food.

ГАВРИШ НАТАЛЯ СТЕПАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професорка кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
докторка юридичних наук, професорка*

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ГРУНТОВОГО ПОКРИВУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Конституційне положення, про те, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, розкривається у ст. 2 Закону України «Про охорону земель», згідно з якою об'єктом правової охорони земель визнаються всі землі в межах території України. Отже, правовій охороні підлягають всі землі, які перебувають у межах державного кордону України разом з ґрунтами, корисними копалинами, іншими природними об'єктами та комплексами, а також нерухомими об'єктами, що на них розташовані.

Виходячи з положень ст. 168 Земельного кодексу України, об'єктом особливої охорони виступають також і ґрунти земельних ділянок. Включення ґрунтів до переліку об'єктів охорони зумовлюється їх особливою цінністю – саме їх якісні характеристики визначають родючість земель, забезпечують екологічну рівновагу довкілля та можливість використовувати земельні ділянки в якості основного засобу виробництва в сільському та лісовому господарстві [1, с. 348].

Охорона ґрунтів – важливе завдання державної політики, планування і управління у сфері охорони довкілля, збереження здоров'я і генетичного фонду людини, безпеки і благополуччя населення.

Ґрунт належить до природних ресурсів, які легко руйнуються і є практично невідновними. Проблема охорони ґрунтів від руйнування і забруднення надзвичайно складна і багатогранна. Тому успішне вирішення цієї проблеми, особливо в масштабах цілих країн, набуває міжнародного значення.

Усвідомлюючи небезпеку руйнування, забруднення і загальної деградації ґрунтів, Перша Всесвітня конференція ООН з навколишнього середовища 1972 року звернула увагу на необхідність охорони ґрунтів, а Міжнародна організація з продовольства (ФАО) прийняла 1982 року Всесвітню хартію ґрунтів, у якій закликала уряди всіх країн розглядати